

די באנד

שמעון גינצבורג: המשורר

(ר' כסלו, תרנ"א — ט"ו טבת, תש"ד)

א. באור-הכפר.

שמעון גינצבורג נולד בכפר אוקראיני, ליפניקי שמו, וכל ימיו היה ריח הכפר מלווה אותו בדרכו ועומד בשירתו. הוא עבר ימים וארצות, חי ויצר באמריקה ובארץ-ישראל, קיבל הרבה השפעות מאישים יוצרים ומאורעות חותכים, נתרשם ונתעשר ממראות והוויות, אבל היסוד הכפרי, התמים והפריא, לא נפגם בו גם בשעה ששר את שירת הפרך וגם בשעה שהרחיק לכת לשירת הימים הקדומים. לכל מקום שהלך הלכו איתו זכרונות ילדותו בכפר-מולדתו, הזכרונות עם הגעגועים, ועשו את שירתו מלאה סמיהה וכוסף למה שהיה ואיננו. את בית אמו ראה מרחוק כ"אוצר השעות המתוקות", כי שם עבר עליו בוקר-ימיו "בשמחת אין עבים", כחג. ולאור ה"בוקר" הזה, שאינו חוזר ואינו נשכח לעולמים, ראה את החיים, ואף את הצללים שלהם, וראייה זו הוסיפה לדבריו חן של תום ורוך של רומאנטיות. היא גם קצבה את הקצב לשירתו ונתנה לו את הניגון המתוק וההומה.

ב"ערש ילדותי", שירה שנכתב בשנת 1920, הוא רוצה להבטיח לעצמו שעד אחרון-ימיו ילווהו מראה-כפרו ואחרון-חפצו יהיה לראות טרם לכתו את "דרך החול המלבינה בכפר-המולדת". ואם אחר מותו ישאהו כרוב-אורה צחור-כנף אל שער גן-עדן וילחש על אזנו: "לאדוני זה השער", ישיב לו המשורר המת:

— אך יפה ממנו, מלאכי, הוי יפה פי שבועה בליל-סהר
השער הנקט לגדסכי — ולו נעוץ, לשם, לערישה!

לערש ילדותו תצא נפשו, כי זכרונות שמיה וארצה הם כ"זכרון כל אושר שעבר, מקור-עדן ללב עם גיהנום".

הגעגועים האלה על ערש-הילדות, שהם רווחים בשירה העברית והחדשה, טוו גם את המטווה שלהם לשירת-הטבע ולשירת-המשפחה של גינצבורג. ושנים אלה, הטבע והמשפחה, נעשו היסודות ליצירתו השירית.

הטבע האוקראיני רך ומלא-ערגה. היערות והערבות, השדות והכרמים קוסמים וקוראים לאיש-החלומות ונוטעים בלבו פיסופים למשהו נעלם ובלתי-נתפס. צלילי-שירה מתוקים מרחפים באוויר, צלילי-מיתוס פלאיים תועים במרחבים. יש רוויה של אור ושל חזון. יש שפע של ברכה. ביום רב האור וטובות ומלטפות הרוחות, ובלילה נשפך על הארץ אדי-חלום של סהר וכוכבים, והרבה מאותו אור וכוסף נקלט ונספג לתוך שירתנו.

ביאליק ראה והראה לכולנו ב"בערוב היום" פפר מושקה נוגה זך ואש מוצתת בירק הסבך וראש הגבעה מוצף פז וכל היקום הבא בצל עם בוא הליל, וב"גמדי ליל" נתן לנו אור הירח הזולף המשכר הלב כחלום-זהב, ולאור הירח הזה ראינו עולם צולל בדממה והחורשה מתעלפת כסות אור קפאון. ומקהלת גמדים יורדת ברננה "שאננה כחלום ילד קטן, ענוגה כקרן הלבנה".

וגם טשרניחובסקי, אשר אמר ברוב חכמה ש"האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו", טעם אף הוא והטעים גם אותנו מטעם הטבע האוקראיני.

גינצבורג, שבא בצעירותו לאודיסה וחסה בצל ביאליק, ניסה לעשות כמה דברים שהיו דומים למעשה הרב (הוא כתב פואימה-בפרוזה בשם "עמק יהושפט" ולפני עיני רוחו רחפה דמותה של "מגילת האש", הוא צירף צירופי-שיר-ולשון שניפרת בהם המטבע של המורה, ואף תבנית ספר ה"שירים ופואימות" שהוציא נעשתה כתבנית ספר השירים של ביאליק). אבל אם בדברים הגדולים לא עלה בידו להגיע למדרגת-הרב, הנה באלה הדברים שהיו נטועים בנפשו מימי ילדותו, אלה שהיו ש לו, הצליח למצוא את הניב

הנאמן שלו עצמו, ובהביאו אותו במגע המבורך של אוזירת שר-השירה הגדול העמיק אותו ועשאהו צלול ובהיר יותר.

שירי הטבע שלו ארוגים וקשורים בשירי-געגועיו על מולדתו ובמשפחתו. אחד השירים הראשונים שלו שנכתב באודיסה, בשנת 1910, בהיותו כבן י"ט, היה "רשתות הכסף", ובו יראה את הלבנה הפגומה אורגת רשתות של כסף על ערבות-הים העגומות וסוללת במים נתיבה מזהרת. ברשתות-הפלאים האלה נלכד פמוכה-סהר (וכן הוא קורא לשירו זה "סהרוריה"). הים הגדול הפחידהו, וקריאתו הראשונה היא:

יְדוּתֵהֶנָּהּ, יְדוּתֵי הַחֲשֻׁקָה,

שׁוֹבִי, הוֹשִׁיטִי לִי לְחֵן הַמְתוֹקָה.

כבן שנגנב מתחת פנף-אמו הוא שואל בחרדה: "כנפִי-אם זכות וצחורות — אייכן?" ו"נעורי-אור פרחו — ולמה לא ארכו? אנה זה טסו כיונים ופרחו?"

ועלמות נראות לו, "כיונים נאות". הנעורים פרחו כיונים. הוא עצמו דומה לצבי רך המהלך בגאיות בכפר ויאדוויגה, אהובת ילדותו, היא צביה תמימה. גלי-הים הפופפים עצמם לרגליו נראים לו כשיות המפקירות את צמרן הצחור לגוזה וגל קרוש מדלג כצבי על הגבעות. וגומר, אשת הושע, ב"אהבת הושע", נקראת לא-פעם "ילדה-שיה". כל אלה הדמויות הרפות של יונים, צבאים ושיות, חביבות עליו ביותר, כי הן סמל התום ויש בהן מרוך-הילדות. וצבע-התכלת הוא הצבע הנאה להן — ולו, כשם שאור-הסהר הוא האור הנעים ביותר וענני-כסף — המראה הנחמד ביותר. "הרכסים הופכים עין תכלת וברעמות אור-סהר חורוור". התכלת קולחת מרחוק, ואור-התכלת החשאי והצנוע מתרפק על עיניו השתומות, ענוג ומסולסל ורך בתלת-לי-הזהב של ילדה. וכנף כחלחולת של דמדומי-השחר מרחפת בעולם. צבע-התכלת הוא המושל בכיפת השירה הזאת. ברשתות-הכסף של ה"סהרוריה" יראה כתונת-פסים מבהיקה צחרחרת

כשלג. כתונת-אור היא זו שתפרה לו אמו. הוא נגע בכותונת ולבו המה בו ככנור: מתוכה חדרו ועלו עדת יונים צחורות-גפים ופשטו בשדה. וזה השדה אשר ברכו ד' היה שדה חכלילי זורע חבצלות. פשטו היונים בשדה וטסו על ראש ילד קטן, המוחא בכפיו הקטנות ו"אודם השושן ללחייו, לו התלתלים הבהירים ועיני התכלת הברה".

זהו חזון המשורר אשר פילד יתגעגע תמיד על אמו. מסביבו יונים ופרפרים, ואור-המה שופע בחסד וברחמים, והחמה עצמה אף היא נהפכת ל"אם באה בימים ויפי-נעוריה עוד עומד". היא יושבת על כסא-כבוד באמצע ומסביבה כל הפנים והצאצאים, הגדולים עם הקטנים. הם קולעים לה זר חבצלות ושושנים וקושרים קשרים-כתרים לראשה, הם מרקדים מסביב למלכת-חייהם, לשמש-עולמם. כן נהפכת השמש לאם, והאם נעשית שמש.

גינצבורג קשר בשירו זה ובשירים אחרים את הטבע והמולדת, את הכפר והמשפחה בקשר-שיר אחד, בקשר-אהבה אחד. ולא רק בשיריו הליריים מן השנים הראשונות עשה כן. גם בשיריו האפיים מן השנים המאוחרות נשאר נאמן לעצמו ולמכורתו. הכפר נשקף בתומו ורענגותו גם מן הפואימה ההיסטורית שלו: "אהבת הושע". יותר משאנו רואים בספר זה חזון נבואי אנו מוצאים בו סיפור שירי. בספר זה מתגלה לפנינו הושע כמשורר יותר מנביא. חדרו מתרונן וגם העיר ואתה תבל כולה עולות בזמרה השמימה. פסוקי-זמרה יכתרוהו ויזמזמו באזניו כצפרות-פרמים. ואת הפסוקים האלה הוא משורר אל האוויר ושופך על הגליון.

כך תופס גינצבורג את הושע — המשורר. ואף אהבתו היא אהבת אדם צעיר, בן-כפר, לא מעולם עתיק-רחוק, כי אם מעולם חדש-קרוב. בצלמו וכדמותו יצר את גבורו ואת חייו וסבל-אהבתו. אהבתו הראשונה, תרצה, היא כאחת מבנות-הכפר התמות והחסודות. עיניה — תכלת בהירה, קווצותיה ערמוניות וצווארה — צוואר-ברבור זקוף, מזהיר. ילדה היא, וכשושן-גן יאדמו פניה העדינים. ואפילו גומר, זו שאש זרה בוערת בה ושורפת את נשמתה ומטמאת אותה בטומאת-זנות, אף היא נקראת בכל הזדמנות

"ילדה-שה". ואהבתם, אהבת הושע וגומר, היא בראשיתה אהבת ילדים, אשר בלבם מתרונן האביב עם ריחותיו. חלומותיו הוא וחלומותיה היא נארגים במסכת אחת עדינה. היא דומה לערוגת-שדה מבורכת. היא — פינת אורו ותלם חייו. כל העדנה הרפה של צעירים תמים, האמונים עלי חלומות-פו של שדה וכפר, שפוכה עליהם, על האוהבים האלה.

האהבה חננה את הנביא ואת גומר אשתו, פתחה להם אוצרות-אשרה והשקתה אותם אור-יקר. יש להם סלע, אבן-קדומים, אשר שם נכרתה ברית-אהבתם, ואל הסלע הזה הם חוזרים ככל רגע של משבר. זהו היסוד הפלתיני והפלתיני-זע של אהבתם הטראגית. על אבן-הקדומים הזאת, שהיא גם אבן-הפוח, הם הוגים פיונים, בעת דודים, וחסד נעוריהם סוכך עליהם בכנפו והם שותים בצמא את צוף-האהבה-והאור גם בימי קנאה ואסון.

הוא רואה בגומר רעותו גביע זהב, כליל יופי, זוהר וכליל תום, ולא ישבע דמותה כי נפלאות, כה זקופה דקה ועדינה. מסביבה טווה את חלומותיו ובנה את עולמו, עולם נוגה, פריחה ורון. ואפילו אחר כך, בבוא הסער וקלון-גומר מתגלה בברחה עם חדלי ובשקעה ביוון-החטא של בגד-נאפופים, אפילו אז, כשלב הושע נקרע לקרעים, וכל קדושת-חייו וטהרת-עולמו נאלחות, אפילו אז משיקה עליו כנף-הרוך של אהבת-קודש, שאין לה כליון.

אלה המקומות הליריים-אידיליים, שבהם מופיע הושע כמשורר וגומר כ"ילדה-שה", אשר בהם אהבת-התום פורחת ושירת-הלב עולה, הם מן היפים והשלמים ביותר בספר, ואילו המקומות ה"עזים-הסוערים", אשר בהם צריכה להתגלות הטראגדיה של אפרים ושל נביאה הושע ואשתו החוטאת, אותם המקומות, שבהם יסופר על הליקויים הלאומיים-חברתיים של חיי-ישראל באותה תקופת-קדומים ועל תעודת הנביא-המוכיח, הם מן החלשים בספר. כי גינצבורג היה משורר היחיד ולא משורר הרבים, ליריקן ולא אפיקן, ועולמו היה עולם הכפר עם שלוותו ותמימותו ולא עולם הכרך עם סתירותיו וחטאיו.

ב. בצל-הפרך.

בעודו צעיר עזב גינצבורג את כפר-מולדתו ונדד למרחקים. ב"שירת הספינה הטרופה" (שיר שכתב בשנת 1912) עבר את הים והגיע לאמריקה. ועולם חדש נתגלה לו. העולם החדש הרעישו והממהו. וכמשורר רך ומתרשם החל לשיר על החיים החדשים, אבל שירה זו על הפרך לא שירתו היתה, כי הפרך לא היה עולמו וניגונו לא היה ניגונו.

על גבר ההודסון ישב בבוקר יום כהה והסתכל בגליו-סנפיריו המכחילים. אותו אהב, אותו הבין, כי על פן נהר הוא, כאחד הנהרות במולדת הרחוקה-היקרה. אבל את הפרך שבו שוטף ההודסון, אותו לא אהב ולא הבין. את שיר בתי-החרושת הענקיים, אשר בהם משקעים האנשים את כל חייהם ולשדם, את השיר הזה לא קיבל ולא ספג אל תוכו. שיר זה, של עבודה ותנועה ושאון חיים של מעשה, שיר מכוונות-ברזל ומכוונות בשר-ודם, שיר זה לא שירו היה.

והוא מרחיק מבטו אל העבר, אל חביון היעירות שמעבר לניו-יורק, עת היו גם פה בעולם החדש כפרים תמים ויערות-עד וביערות הללו היו חיים הודים ציידים ושירתם נישאה בעוז ובגאון של אנשי-דרור. אותם הוא מבין, כי אחיו הם. אבל עתה תם שירם וגז חלומם. לבני-העור באו, קרדומותיהם ביראו את היעירות ובמקומם בנו כפרים, ערים, כרפים, ובמקום ריח-השדה אשר ברכו ד' אנו מריחים באשת-קיטור של ספינה העוברת מחוף אלי חוף, "עובדה חוק-יומה — יבול לאסוף, ברכת-הכפרים הביא לעיר, עם בני-אפרים — להיות בשר בסיר..."

יושב המשורר החולם פיום כהה — ונפשו אף היא כהה, כי בעולם זה הוא, ונפשו עגומה. כי איך אפשר לו לחיות חיים פלי שירה, אין אמת-דשא להזין בה עין ובקיטור השחר הן ניבול כציצים עם כל חלומותינו, כי פה אין צורך בשירים וחלומות. פה הפל חולין... ונפשו ידעה מאוד:

— "גר אני, חולם פה, גר בארץ נוד".

במצב־רוח כזה כתב את „במגדל“, פואימה לירית, „בהר בית קולומביה“ ו„ניו־יורק“.

את כר־הים הוא רואה כעיר גדולה לא לאלהים, כי אם לשטן. גשר־הברזל שלה — הם גידי־הברזל שמתח לה השטן. פרסיה חולי־אבק, שבויים בין החומות וגוזזי פרעות־נזרם; ובעשן־הקטורת של פתי החרושת עולים חיי אדם.

ובן־אוקראינה שר לאמר: עם הנץ השחר, בשעה שהטל חוגג את חג־הפנינים על שדות־אוקראינה, תישמע תקיעת־חולין גדולה במגדל של השטן ואלפי רבבות נמלים־אישים אצים אל רכב־הברזל, שישאם לעבודתם. אין זה רכב־אש הנושאם אל מרחקים בהירים ומיצאו להם בחיקו הפקר ומרחביה, אלא מרכבות־קטור ובאשה הן אלה הנושאות את העובדים־העבדים אל בתי־החרושת המחניקים. ולפנות ערב, בנטות השמש, נישאים אותם האנשים המסכנים חזרה לבתיהם באותן המרכבות. פניהם שחורי־פיה ובעיניהם — ליאות עד אין־סוף, עייפות עד מוות. ולא־פעם תבריק במבט־איש כברק־התער השחפת.

אז ישורר המשורר לעצמו מתוך עצב רב:

פָּקְחִי, נִפְשִׁי,

עַל סְבִיבְךָ עֵץ וְרֹאיתָ כָּל מוֹרָא חַיִּים

בְּלִי קֹדֶשׁ: קָלִל־תֵּחַל עַד נֶפֶשׁ חֲדָרָה,

נֶאֱבָקוּ — עַד הַלֵּב. שִׁבְתָּם — יוֹם הָרֵאשׁוֹן!

הַבָּנִים? כִּבְּה נִרְהָאֵלֵהִם עַל רֹאשָׁם,

בְּפֶלֶחַן־שָׂרִירִים וּבְשִׁחוּק־בִּיסָל יִשְׁפִּיקוּ,

לֹא לָמוּ וְרַח אֹר, בְּדַפִּי כְּתִבְאֵל,

וְלֹא הֵם עִם כָּל הָעָם בְּתַחֲתִית־הָהָר עֲמָדוּ,

בְּהוֹפִיעַ אֶל בְּאֶשְׁדֶּת — וַיְהִי בִישׁוּרֹן מְלֶךְ...

אֵף קו אֹר אֶחָד לֹא יֵרָאֵה בִּאֶפְלָה דְּחֻקָּה זֹה. אֶפִּילוּ בֵּית־הַכִּנְסַת אוּ בְּהִיכַל הַרְיֶפּוֹרְמִי יֵרָאֵה חוֹלִין וְרִיקְנוֹת. הֶרֶב אוּ הַרְאֵבִי יִטִּיף מִדְּבָרֹתָיו עַל טֹהַר־הַמִּשְׁפָּחָה וּבִלְבַּב הַמִּשׁוֹרֵר הַזֶּה, שְׂבֹא מִפֶּפֶר אוֹקְרַאֲנִי, חוֹלֵף הֶרְהוֹר: מִי יוֹדֵעַ אִם עוֹד עוֹמֵד בֵּיתָם בְּטֹהַרְתּוֹ, אִם עוֹד לֹא חוֹלֵל אֶפְרִיֹן־תַּעֲנוּגוֹתָם, וְאִם בְּנֵיהֶם הַעוֹמְדִים לִימִינָם בָּנִים כְּשֵׁרִים הֵם?

לֹא דִי הִיָּה לוֹ לִרְאוֹת אֶת הַחוֹלִין שִׁישְׁנָם־בְּעֵין, חוֹלִין הַחַיִּים הַקְּשִׁים, בְּסִבִּיבָה זֹרָה, שֶׁל נֹכַר וְהַתְּבֻלָּלוֹת, הַמִּתְנַגֵּד לִיהָדוֹת הַשְּׁלָמָה, וְעוֹד הוֹסִיף חֲשָׁדִים וְאִשְׁמוֹת כְּבָדוֹת...

וְכֹדִי שֶׁלֹּא לְהִיחַנֵּק בְּמַחֲנֵק עוֹלָם זֶה פֶּתַח אֶת הַחֲלוֹן וְנִשָּׂא עֵינָיו לְכּוֹכְבִּים: כִּלְתָּה נִפְשׁוֹ אֶל כְּפָרוֹ וְאֶל בֵּית־אֲבִיו...

בְּאוֹתָהּ שְׁעָה נִרְדָּם כְּפֶר־מוֹלֶדְתּוֹ עַל מִצַּע־שַׁחַת, קִצִּיר־הַבְּשָׂמִים. וְשָׁדָה לִבָּן הִיָּה מִנְמָנָם לְאוֹר־יָרֵחַ וּמִקְשִׁיב לְהַד הַרְחוֹק שֶׁל שִׁיר־פּוֹעֵלוֹת. בְּבֵית הַקֶּטָן — אֲבֹא וְאִמָּא. הָאֵב יוֹשֵׁב כְּפוּף וְתוֹלֵשׁ שַׁעֲרוֹת־כֶּסֶף מִזְקָנוֹ וּמִסְפָּר חַיָּיו נִקְרָעִים דְּפִים, בַּחֲרִירֵי דְּפִים: בְּנָיו עֲזוּבוּהוּ וְנִתְפָּזְרוּ בְּעוֹלָם הַגְּדוֹל. וְהָאֵם קוֹרֶאת מִכְּתָב יֶשֶׁן שֶׁל בְּנָה וְשִׁפְתֶיהָ לֹחֶשֶׁת תְּפִילָּה שֶׁל אֵהָבָה עַל בְּנָה הַנִּמְצָא בְּמִרְחָקִים.

כֵּן בּוֹרַח הַבֶּן מִכְּבִּלִּי־הַעוֹפֶרֶת שֶׁל הַכֶּרֶךְ אֶל רִשְׁתוֹת־הַכֶּסֶף שֶׁל הַכֶּפֶר, וּמִמֶּנּוּ — אֶל הַמִּזְרַח הָעֵתִיק, אֶל יָמִים מִקְדָּם, לַחֲלוּמוֹת הַיִּפְעָה שֶׁל אֵהָבָת שִׁיר־הַשִּׁירִים.

הוא בורח לשם בשעות־הליל, כשפל העולם ישן והנפש הדוויה חולמת. אולם עם התעוררות היקום בבוקר שב האדם אל המציאות והרי הוא שוב — בניו־יורק.

אז הוא כותב את הפואימה „ניו־יורק“, שהיתה צריכה, לפי חפצו ותקוותו, להיות האפופיאה של העולם החדש, כפי שנתגלה לבן העולם הישן.

אבל גם בפואימה זו, כ„במגדל“, נשארו זרים השיר והשר. כשם שלא נכבש הוא בכרך, כן גם לא כבש אותו, כי לא לפי רוחו וכחו היה הדבר. יש בפואימה זו זרות כבדה של שני כחות נכרים, שאינם מפירים אחד את חברו. אמת־המדה של המשורר קטנה יותר מדי והניגון הנפשי שלו אינו מתאים לניגונו של הכרך. הוא

מנסה תחילה לתפוס את ניו-יורק תפיסת-משורר והוא קורא לה "פואימה בפרוזה, פואימה אלהית גם שטנית, הפתובה בחרוזים לבנים". אבל לא דרך שער-שירה שכזה אפשר להיפנס אליה, אל הפואימה האלהית-השטנית, ולא בחרוזים לבנים ונבוכים אפשר להאירה ולבארה.

אחר זה הוא מנסה לתפוס את הריתמוס של תנועתה ואת סוד אדירותה בדברים על "נגינת-נגינות, לא שמעה כמותה בנינוה אזנו של יונה" ועל "סימפוניית-יה און וואגנרית לא שערתה", אבל ניו-יורק הגלויה והסודית, האדירה והפובשת, עדיין אינה ניתנת להיתפס ולהתגלות בעצם-מהותה למי שאינו מוכשר ויכול להבינה ולרדת לעומקה.

והמשורר, אשר בא מן הכפר אחוז ברשתות-הפספ של לילות-הירח האוקראיניים, לא יכול היה לרדת לעומקה של ניו-יורק. והוא מתוודה בתום: ניו-יורק הממתני. היא פלעתני ואהי מהלך בה עייף וטר ימים רבים, כבוש-גדלה, משועבד, מבולבל, כמצפה לגילוי שר-הכרך. דמיתיהו ולא ידעתיהו. הוא תעה לבדו באין-סוף של רחובות, ולפניו — רק חומות, רק חומות. הוא שפשף את עיניו: האין זו נינוה העתיקה, אשר לתוכה תעה ובא? אך זו לא היתה נינוה, כי אם ניו-יורק, והוא לא ידעה, ולפיכך כתב עליה מתוך פחד סתום ושנאה כבושה. היא נראתה לו כבית-פלא גדול וברפכת-עילית אחת נדמה לו שנזדמנו יחדיו: מרצח וקרבנו, שופט ותליון, הממונה על פסא-מוות חשמלי.

כל הוותמה של הכרך נגלתה לו: בית-משחקים ונערות שכורות, מצהלות פרוצים וכושיות סבאות בבית ממפר אהבה. זהו עולם התחתון! קנים של מתנוונים, הנמקים בעשרם, העובדים לעשתורת ולכל תועבה: מעשי-"סדום", חטאות-"צרפת" עם שפל דרכי "כלבים" ועיר הסינים, קן-הרצח, מקום שם מעלים אנשים ונשים קטורת של אופיום...

הוא מגיע לרחוב וול, לבית המולך. זהו בית היוצר לעבותות הפז והחטאים ולכלכלי הברזל והפרך. שם גורל ארצות ומדינות

ייחרץ ומלחמות-דמים תוכרזנה בו. פה — מפתח-הזהב ופה גם שער-החטא.

וכן הוא הולך מתופת לתופת ומשואל אל שאול. רוצה הוא לקוב את העולם השפל הזה, אך מרה-שחורה נופלת עליו והקללה נאלמת על שפתיו.

הקללה נאלמת, ואתה נדמה גם ברפת-השירה. פי מחיצת-ברזל הועמדה בין המשורר הנפחד והרוצה לקלל ובין היצירה הענקית רבת-המשמעות ורבת-הפנים-והצבעים, ששמה ניו-יורק.

כי כל יצירה שואפת להתגלות בשלמותה: גם בצלה וגם באורה, גם בכח השלילי שלה וגם בכח החיובי שבה.

ניו-יורק אינה רק כרך גדול לשטן, שהחטא הקדמוני שוכן בו. מלבד המרצח והתליון, ומקטר-האופיום והאשה הזונה יש בו בכרך זה עוד אנשים: פועלים, העובדים בזיעת אפיהם להביא לחם למשפחותיהם, ואומנים ובעלי-מסחר ויצרנים ומורים וסופרים, ועורכים והוגי-דעות ומדינאים, ואמנים ובנאים ומהנדסים, ואמות דואגות לעולליהן וילדים משחקים-לתומם ויש בה אור-שמש, ותום-אהבה והוד-חלום.

משורר הכפר ניסה לתפסה ולמצוא לה ביטוי בלשון-שירתו ולא יכול. והוא עצמו ידע את הסיבה: "אנכי בן ארץ אחרת". ולימים, כאשר התאזרח בעולם החדש והפירו לדעת יותר, לא קיללו עוד ולא ראה בו רק רע, אז הבין ושר:

בְּהֶמוֹן שֶׁל כֶּרֶךְ יֵשׁ גַּם זְמֶרָה
יֵשׁ נִי בְּאוֹר לִילוֹתָיו גַּם הֵם:
אֲנִי אֶךְ בּוֹ עוֹבֵר בְּלִי אֶמְרָה
וְלִבִּי שָׁבוֹר כְּאֵב חֶסֶד שֵׁם.

הלך בן-הכפר לבקש את המראות שלו בעולמו שלו, ובבואו אל כפר אמריקאי הוא רואה שגם כפר זה ככפרו הוא. הולך הוא אל היער לבקש את נפשו ברשתות האור והצללים והנה דומות הן לאותן

הרשתות החביבות שהניח מעבר לים והוא ממתיק שם סוד עם פטריות באזוב ומקשיב ללחש העלים, ולחוש אתו:

שָׁמַע מֶה יִקְחֶשׁ הָרוּחַ נִשְׁכָּחוֹת

מֶה תִּקְסוֹם עֲבֹכְסָף מִזְהִירָה:

אוֹלֵי שֵׁם עוֹד מִיִּמְיָלְדוֹת אֶת נִפְשֵׁי,

בְּעֵצָם מְהוֹתָה אֶפִּירָה.

שם בין קמת הזהב, במקום שם צפורת מפרכסת רועדת בתכלת חוגגת, נזכר וידע שכן פרפסה גם נפשו בכפר-המולדת שלו. נדמה לו כאילו את אשר השאיר שם, מעבר לים, מצא פה בעולם החדש. בעברו במסע פיוס-חורף אחד על פני שדות מכוסים שלג הוא נשבה להוד-הנוף, לצחות-המראה, לטחרת-העולם. מחשבתו הנשגבה של שר-החורף מפעמת את המרחקים, האילנות והשיחים. בזוך האוויר הזה זורח כבוד-אל גם לגולה, שבא מאוק-ראינה, ולב-העולם מתגלה ב"עצבו החרפי-אצילי". והנשמה עייפת החולין טובלת בכאב ומיטהרת.

אך גם פה מגלה עין-הגולה את סימני הטומאה הפרכית: בצדי הדרכים מתנוססות טבלות-מודעות, המכריזות על סחורות שונות, והוא קורא:

הַשְׁמִידוּ לִי טַבְּלוֹת־מוֹדְעוֹת,

מִפְּלָצוֹת, מִשְׁחִיתוֹת הוֹד־נוֹף!

הִסִּירוּ אֶת סַמְלֵי־הַטֹּמְאָה

מִפְּנֵי כְבוֹד הָאֵל, הָאֵי־סוֹף.

ולאחר שיוסרו סמלי-הטומאה ישוב העולם הפפרי גם פה לטהרתו. כי עתה יודע ומבין המשורר שהשלג יכול להיות צח גם בשדות אמריקה ולב-העולם יכול להתגלות גם בעולם החדש, כי —

עוֹד יֵשׁ בְּאַמְרִיקָה מֶרְחָב

וְיֵשׁ בְּאַמְרִיקָה דְּמָמָה.

וכשם שמצא בכפר האמריקאי את סימני היופי שאבד לו בגלותו, כן היה מבקש ומוצא סימני-נחמה לרגשי-הדתו הפצוע בילדי-ישראל הלומדים תורה פה. בבית-הכנסת של הקטנים ראה נערים רעננים עומדים, מסלסלים בגרונם ומתפללים לקונם, אלהי ישראל. ילדים אלה, שטליתות קטנות על כתפיהם וסידורי-תפילה בתוך ידיהם, פקטני-דשאים הם גדלים עם התפילה כעם רביבים. כמה טהורים, צחים, נאים ילדי בני ישראל! "הבו נאציל לה נשיקות לחמדת עם-ישראל!"

לילדי ישראל אלה, לחמדת עמנו, שר שיר-תהילה אפילו ב"ניו-יורק" את היהודים הקטנים ההולכים אל האספולה יחד עם ילדי איטלקים ואיריים, הפיר על פי המאור שבפניהם. בהם ראה "משהו מן נוגה-סהר, אור עליון ונאצל". בבבות עיניהם התמות ראה "חבוי גץ בינה עליונה וניצוץ-נבואה וחלום של משיח, שבנפש האחד מכם יתלקח באחרית הימים והאיר העולם מסופו ועד סופו". והוא משביע את ילדי ישראל הנתונים בשבי:

כִּי תֵּלְכוּ צִיִּפִּים בְּעָרֵב בְּעָרֵב אֶל בֵּית תְּלַמְדוֹתֵיךָ,

סִפְרֵיכֶם בִּידֵיכֶם — כְּכֹדִים לְשֹׁאֵב מִמְּבוּעֵי־יִשְׂרָאֵל

וְלִהְשָׁקוֹת בְּמִימֵי הַחַיִּים אֶת נִפְשׁוֹתֵיכֶם הַזֹּפוֹת —

אֵל דָּמִי וְאֵל מְנוּחָה לָכֶם! וְהֵאִירָה הַתּוֹרָה עֵינֵיכֶם,

וּבִרְכָּה אֶת רוּחְכֶם וְהִפְרְתָּה אוֹתוֹ, וַתַּזְקֶקְתֶּם וַתְּגַדְּלֶתֶם,

וְהֵייתֶם כְּמַגְדֵּל־הָאֹר, וְהוֹצֵאתֶם עִם־כֶּרֶךְ מְגֻלוֹתוֹ,

מִשְׁעֲבוֹדֵי־הַמֶּלֶךְ, וְהַכְנַסְתֶּם אֶל מַלְכוּת־הַיִּפִּי.

הוּא, יִלְדֵי־יִשְׂרָאֵל, הַנְּתוּנִים בְּצַפְרֵנִי שֶׁרֶכְרֵךְ, הַשְּׁבַעְתִּיכֶם!

ילדים אלה, כפרח-השדה, היו לו ליסוד המציל את הנשמה מן היאוש הממית.

הילדים, אך לא האבות, לא הפרנסים ולא רועי-העם.

(בשורה של "אידיליות" אמריקאיות, שלא היו אידיליות, כי אם קינות וסאטירות, גילה את פצעי החינוך העברי והחיים היהודיים

באמריקה) כל הרוך הרומאנטי שלו כאילו גז וריאליות ערומה-
אכזרית לקחה את מקום התום השירי. ביותר הושחר המראה לאחר
שביקר בשנות-חייו האחרונות ערים רבות בתפוצות-אמריקה וראה את
החורבן הלאומי-תרבותי בקהילות קטנות וגדולות. הוא מצא רק שברים,
שברי-אדם ושברי-חלומות. יהודים שקיבלו בילדותם חינוך עברי,
ואפילו רבים מאלה שקראו ודיברו עברית בימי נעוריהם, היו למרמס
תחת רגלי החיה הצהובה, ההתבוללות הגדולה, ואבד להם צלם יהדותם.
נתרוקנו החיים היהודיים מתוכנם. נמחתה צורתם. המשפיל הספיל
ונתלש ממקורו. במקומות שונים היה המשורר-הנווד מגלה בודדים
תלושים שכאלה, אשר ברחו מעצמם ובגדו במורשתם. פגרים מתים הם
לעמנו, כי מתנפרים הם ליהדות וליהודים. הם המירו את מהותם,
אם גם לא המירו את דתם. הם רוצים לתדול מהיות יהודים. ולא די
להם בחורבן-נפשם הם, אלא הם משתדלים להחריב גם את נפש
בניהם. אין הם רוצים להנחיל להם ירושה של יסורי-גלות וצער-
נכר, ירושה שאינה אלא „אסון“ ומכשול על דרך החיים. לפיכך אינם
נותנים להם שום חינוך יהודי, אינם מספרים להם על מצב-עמנו,
מרחיקים אותם מכל סימן של יהדות, „משמידים“ אותם בעודם רפים.
עוזרות להם נשיהם המתבוללות שאינן יודעות דבר על עניני
יהדות. והפעלים, המשעבדים את עצמם לסביבה ולאשה, הזרות
למורשת-אבות, נשברים מבפנים; ואתם נהרסת המשפחה היהודית.
נרקב התא היסודי של החברה היהודית.

זוהי תמונת-היגון אשר ניתנה באידיליות האמריקאיות של
גינצבורג. ורק הילדים התמים והמורים המאמינים, המוסרים עצמם
לעבודת החנוך והגאולה, הם האורות-מאופל, המעטים והבודדים.

ג. אהבת-משפחה.

יסוד-המשפחה תופס מקום של כבוד בשירתו של
גינצבורג. ורק הילדים התמימים והמורים המאמינים, המוסרים עצמם
של האדם עלי אדמות. המשפחה היא התא המרכזי של החברה
האנושית. וליחיד היא העולם בזעיר אנפין. בקשר הזה שיש בין
האב והאם עם הבן והבת, בין האח והאחות, בין האיש ורעייתו יש

מיסוד האהבה והדבקות, הבונות את החיים. זוהי האהבה במהותה
היסודית, המגיעה ללב העולם.

העולם גדול ופלאי ואין לתפוש את כולו, על כל סודותיו וצפונותיו.
החברה האנושית רבת-אברים היא ועתירת גוונים וצבעים וקשה
לתפוס את מהותה ואת נשמתה. רק המשפחה נתפסת ונכפשת בדמיונו
ובנפשו של האדם והיא נעשית משענו ומבטחו בעולם.

לפיכך יתגעגע המשורר כל ימיו לא רק על הטבע של הכפר,
כפר מולדתו, כי אם, ובעיקר, על הנפשות הקרובות שלו.
אשר גידלוהו וגדלו אותו באותו כפר. והוא כותב שירים על האב,
והאם, והאחות, הרעיה והבן, שירים שיש בהם פלות-נפש רבה.

פלות הנפש באה מן המרחק המפריד בין הדבקים. כשאדם חי
בתוך משפחתו אין הוא מרגיש בצער-הפרידה, כי כל אנשי המשפחה
חיים יחדיו, והיחיד הוא כאבר אחד הקשור ואחוז בגוף המשפחתי.
אבל כשבאה שעת-הפרידה והבן-האח עוזב את ביתו בכפרו ונווד
למרחקים, נקרע קרע בגוף-המשפחה ובלב-היחיד, קרע שאינו מתאחה
עולמית. ופצע-הפרידה שותת דם פאב וצער.

הדמויות החביבות של בני המשפחה אינן משות מן הלב
ואינן נותנות לו מנוח. אם יקום בבוקר עליו וישורר שיר בשמחה,
יבוא רוח אל חלונו וישאלהו: השכחת אמך? ומבלי ששייב נדע
שלא שכח. ומרחוק הוא שולח לה את דברו לאמר: קחי חיי,
תמה ועדינה, נותנה תמיד ללא-תשלום — עתה פעם קחי נא.
וכשהוא נכנס ל„בית-הפרחים“ ביום-חורף ורואה צפורת-כרם
כחולה מפרכסת תוך האוויר הוא נזכר באחותו, ומלבו עולה תפילה:
אל, אחותי שמור! ובליל-עצב ישיר ב„אלגיה“ על אחותו „גביע
שושן“ שהיא „ברה לאמה“ ומטיילת בנעימה בין „שושנים וזקפות
ראשן“.

ובתמונת אבי“ יתבונן ויראה בדמותו „צניעות-אציל, יופי“.
ובתמונת אחיו יביט ויראה „פני עלם חמודות בעצם אביבו. טל-אור
לו על מצח...“

ועל הסבא, זקוף קומה אצילית וכסף-התלתלים, יחלום בגעגועים

רבים, פי ממנו שופע נוגה המתפשט בבית. והבית מתמלא הוויית חכם עתיק שהוא כ"שלג זך רוגע".

ואם בית אמו הוא לו "אוצר השעות המתקוות" הרי רעיתו היא — אוצר הרגעים היפים: "גיל העולמים הוא גילה, צוף העולמים הוא צופה".

(כל אלה בני־המשפחה מהווים את מעגל־הקסמים ואת חישוק־החיים מסביב להווייתו.)

ואם גדול וקשה צער־הפרידה בימי שלום, גדול הוא פי שבעה בימי מלחמה ופרעות. הבן באמריקה, בעולם החדש והזר, והאב, האם והאחות — באוקראינה, בארץ־הדמים. ואין פה להושיע.

בתקופה זו מופיע הסהר, שהוא אורח נכבד בשירתו של גינצבורג, בצבע אדום ("לסהר אדום־דם"), פי הוא בא משמי אוקראינה. שואל המשורר־הבן את העולם הנם בזרועות ליל האור: איכה תנום, עולם? אב לי בארץ־דמים! וה"עוד אם לי יש? — ואחותי בגוב־אריות — ואין־אייל אנכי..."

אָבא! רַחֲב־מִצַּח אֹר! פִּקְרֵדִם לְבִי הָלֵם! —

מִתְפַּלֵּץ לְבִי, כִּי חֵלֹם נוֹרָא חָלֵם!

וְאִמִּי יִקְרֶת־חַיִּי שֶׁהִשְׁאֲרֵתִי שָׁם פִּקְדוֹן —

אֵיכָה הִשְׁאֲרֵתִי בְּאַרְצ־זָדוֹן?

וּבְנֵי־פְרִיטִי מְקַיֵּמ־מְרָצִיחִים צוֹבְתִיךָ,

אֲחֹתִי פְּנִינַת־רוּחִי — וְנִסְלַח לְאֲחִיךָ! ...

אֵיכֶם עֲתָה, אֲבֹדִי? אֵיכֶם, כָּל מְחַמְדִּי? —

אהבת המשפחה הזאת מקשרת את בניה קשר עולמים שלא ינתק. ואין הבדל, מבחינת הטהרה והקדושה, בין אהבת איש ואשתו ובין אהבת הורים ובנים. סוד החיים וקדושתם אחד הוא בשתי האהבות האלה, פי מזו ומזו נבנית המשפחה בחברה ונזרע זרע הנצח בעולם. בבאלאדה "שירת הספינה הטרופה", שנכתבה בשנת

בואו לאמריקה, יספר לנו גינצבורג על ספינה שנטרפה בים ועל גורל איש ואשתו. ניתן צו להעביר את הנשים והטף אל הסירות, כדי להצילן ממוות. ומשפחות מתחילות להיפרד מתוך צווחות ונשיקות־פרידה. נשים נושקות לבעלים, אחיות לאחים. הנשים הולכות לחיים והאנשים למוות. רק אשה אחת בירכתי הספינה חובקת את בעלה ואינה מרפה ממנו. פילדה עדינה וזקופה כמלכה שוקטת היא ואינה צווחת ואינה אצה להינצל, פי "הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו". האשה רוצה ללכת עם בעלה לשם. הוא, הבעל, מתחנן לפניה: "לכי, נפשי, וחיי... עשרים שנה חננתיני אהבתך, מיתתי לא תמתיק זכרונה, לכי לחיים ולשלום — — בנינו מחכים לך..." אך האשה חובקת דומם את בעלה ואינה הולכת. הם "התאחדו, התלכדו ולא התפרדו". עבר איש עליהם והתגנב לסירת ההצלה במקום האשה הדבקה בבעלה. וכשנשא האיש הניצל את עיניו מסירתו ראה וחזר:

הַשָּׁנִים הַחֲבוּקִים — הַדָּבָר כֹּה פָּשׁוּט,

הַמִּתְחַה כֹּה נֶשֶׁב... עוֹד רָגַע — וְעֵבֶר...

שערי גן־העדן נפתחו לרווחה לפני האהובים שירדו למצולות ורוח לחשה את ברכת הנצחים: פי "הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו".

ואחרי "שירת הספינה הטרופה" הגיענו ניגונו של "מות־יעקב". — זה השיר השקוף והעמוק, הרועד מאהבת־תום שאינה חולפת עם הדורות. יעקב נוטה למות ו"למראשותיו עומד יוסף, בנו הנאמן, כארו רך מיתמר מן הקבר". כל העולם כמו בענן צף ועובר (אותם ענני־כסף הצפים בשמים צפים ועולים בכל הזדמנות בשירי גינצבורג) כל המראות והקולות של החיים אשר היו עוברים עתה בסך לפני יעקב הגוסס. כל נפתוליו וגלגוליו, משטמת אחיו ואהבת אמו, הפריחה מן הבית, שדמות לבן, חלומו הגדול וגילוי השכינה, שנות עבודתו וגידולו, הרכוש אשר עשה, השיבה לביתו, המלחמה עם אלהים, ושאר מאורעות חייו — כל אלה עולים לפניו ברגע האחרון לחייו

הַתְּנִשָּׂא, עוֹ מֵהֶם וְרָם
קוֹל שִׁירַת אֶהְבֶּה מְנַצַּחַת
וְאֶלֶת עוֹלָם מְפָל רָע,
נוֹבְעַת מִחֲבִינֵי נִפְשׁוֹ,
שׁוֹטְפַת כָּל — —

ד. פרחי-מוות.

האהבה והמוות המתהלכים שלובים בשדמות-השירה נתמזגו ונמזגו גם לשירתו של גינצבורג. וב"פרחי-המוות", שירי-ההספד שלו על הרעיה המתה, הגיעו הדברים לשיא של הפעה. המוות נתגלה לו למשורר עוד בראשית אורח-חייו וצלו נפל על כל דרכיו. השיר הראשון שלו, שנכתב בשנת 1906, בהיותו בן 16—17, נקרא "משירי הסתיו" ושתי המלים הפותחות את הבית הראשון של השיר הן: "נתייתם הבית", והשורה השלישית בבית האחרון היא: "אין לי חפץ על האדמה". אמנם, מקובל על משוררים צעירים להתחיל מן היגון. יין תוסס הוא בעלומים לבטל. את החיים ולקרוא אל המוות (שם ספר שיריו הראשון של ז. שניאור הוא: "עם שקיעת החמה"). זהו הקצף העובר את גדות הכוס ויש בו חן לא-מעט. אבל עד-מהרה גוברת חכמת-החיים והצללים הנוגים של שקיעת-החמה נמוגים וכלים, ובמקומם עולה שירת-החיים. אבל לגינצבורג לא היתה שירת-המוות הופעה ארעית וחולפת. היא נתנה אותותיה בשירים רבים. באחד משיריו הראשונים, "בערפל", אשר כתב בהיותו בן עשרים ואחת, ישיר:

זֶסֶס אֶשְׁכַּב עַל הַקֶּרֶקַע,
שְׁטוּף רְבִיבֵי סְתִי וְשׁוֹתֵק;
אִישׁ לֹא יֵדַע, אִישׁ לֹא יֵרָאֶה:
הִנֵּה חוּט שֶׁל חַיִּים פּוֹסֵק.

ומאירים אותו באור נפלא ומופלא, אבל על כולם עולה ומאירה הדמות היקרה והאהובה של רחל. לא מנשה ואפרים נכדיו האהובים עומדים עתה למראשותיו, אלא היא, רחל, היחידה שאין דומה לה. היא עומדת על-יד מיטתו, כששפתיה שוחקות שחוק-חרישי ומחפניה תזרוק עליו פרחים חוורורים. — והוא זוכר ברגע אחרון זה את עצמו צעיר. עלם יפה-עינים היה והוא יוצא לשוט בארץ, לכבשה ולקפלה תחת רגליו. אך נוסף על חלומו זה הגדול והעז היה לו חלום-החלומות: נערה במרחקים היושבת על הבאר בין צאנה ומחפה לו שיבוא, והוא — לאור פוכבים תצא נפשו אליה. הוא זוכר את הבאר ואת האשל ואת צפצוף הצפרים ואת עדרי הצאן ורועיהם ואת ברפת השדה (הכפר! הכפר!) ואת הטל שעל הגדיש ואת אור הפוכבים הרך ואת לחש האהובה ואת מתק הזמרה ואת אור-נפשה-ויפיה...

אָו יִשְׁלַח יָד לְקִרְאָתָהּ וְהָרִים רֹאשׁוֹ דוֹמָם;

וְלַעֲיִנֵּי מְלֵאוֹת־דָּמַע מְנִשָּׂה וְאַפְרִים

וְכָל בָּנָיו כְּבָנֵי כְּפִירִים סָבִיבוּ — וְהִיכָן רָחֵל?

וַיִּמָּה לָהֶם וְלֹא נָהָם לֹא רָחֵל? ...

הוא "שלח יד לברכם ויחידתו שטה בספינת ענני כסף, וכהתימו התקרבה אט, ויעל אל תוך ספינת-כספה".

האהבה הנותנת חיים אינה מתה עם המיתה, אלא "עולה לשיא" ומשיגה את הנצח, פי עזה כמוות אהבה". וכמוות נצחית היא.

וזהו גם האקורד האחרון של "אהבת הושע". זו שירת המשפחה והאהבה שאינה כלה. בשעה שנישוא נפש גומר ביד מלאך-המוות אל שמי התכלת ולקראתה חרדו ממשפצותיהם פוכבי אל, פרע הושע ליד מיטתה והביט אל השביל אשר בו עלתה נפש גומר השמימה. הוא הקשיב ושמע את כנפי האהבה משיקות על ראשו ומאירות את התהום אשר פערָה לו את לועה. ועל נהרות שכול ואברון שאפפואו מכל צד בשאון גליהם —

ובחגיגות רבה יתאר את השעה האחרונה. מלאך-המוות יעיף את להט-חרבו ובשורת-חסד של שלג צחור תלפין ותבוא. נוצות-השלג יביאו לו ברכת-אור מארץ-חגים. הלובן הגדול של החורף האוקראיני — נשמת הטבע של ארץ-המולדת — הוא הדמות המלווה את המוות. ועוד דמות אחת מלוותו: דמות האהבה. בשעה האחרונה תבוא היא. הדמות הנעלה, חמדת-נפשו, שמן המצר קרא לה יום וליל, והיא תפרוש עליו כנף תכלת ותפדהו פדיון שבוים מן החיים על הארץ. תפדהו ותשאהו אל היכלה ואל זבולה.

יש הרבה מתמימות-הנוער בשיר הזה, אבל יחד עם זה יש בו גם הסימנים הראשונים של המקלעת המשולשת: הטבע, האהבה והמוות.

זו זה, של אהבה ומוות, נקלע מן הראשית ועד האחרית, מ"שירת הספינה הטרופה" ו"מות יעקב", דרך "אור וצל", "מוות", "החלון שעומם" ("עם שחר הבוקר איש ימות, איש חייב את ראשו בדין"), "אם ישר דרכך" ("סוף כל המבקשים — למצוא את היכל-המרגועים"), "לא אור שבגיל" ("כשמש, טרם זמנו רד — התגב מוות אל קר-לבב") עד "אהבת הושע", "במותי קברוני בגיא" ו"פרחי-המוות".

"במותי קברוני בגיא", שנכתב בשנת 1914, בזהותו בן עשרים ושלש, שר שיר-צוואה:

במותי קברוני בגיא,

למרגלות-יער, בשפוע הנבצה,

ובקאה כנף-דגים והתאבלה עלי,

ולשבה שם כל ימי אכל השבצה.

בן-הכפר רוצה לשוב אל מקורו, במותו אם לא בחייו, והוא ממוג את שירת הטבע בשירת המוות, פי "המוות טוב ונוגה". אבל יותר מזה ימוג בשירת המוות את שירת האהבה. ב"פרחי-מוות" שלו חדל המוות להיות צל דמיוני או דמות שירית. כאן נעשה ישות ממשית, צורבת ויוקדת, שחתמה ביוגנה את כל

ימי-החיים. השירה נהפכה למציאות, כי זאת הפעם היתה "גוססה רעיה אצל החלון". זה היה לאחר משחק ה"שחמט", ששחקו השנים: הבעל האהב ומלאך-המוות. וזה האחרון זכה: צריח-האוויר הלבן נלקח בידי הפרש השחור. והתוצאה: "גוססה רעיה אצל החלון, משיר מנגדו זהבו האלון".

— "אלון, הוי אלון, מה לך רותת?"

— "הולך למות עולם שלם, דם שותת".

וכמו ביד שוחט איך-רחמים נתונים

העלים, דם נוטפים, בחיל נאחזים.

ויקר כל החיים ותפארת חלומם

צונחים חללים בטרם בוא יומם.

ברגע-ירידה אלה, של פרידת החיים מן המתים, מתפלגת הישות האחת ונקרעת האישיות לקרעים. דומה הדבר שנבואת כל השנים הקודמות, נבואת-האימה שלא פקעה, נתקיימה; והמוות אשר ניצח את החיים נעשה לוודאות כזו, שמפניה גם וודאות החיים תחזור. כשאדם נפרד מנפש חיה קרובה לו, בלכתו למרחקים, נדמה לו, שמשוהו נקרע בתוך לבו ונגרע מישותו. אבל הרגשת-החיים המשותפת להולך ולנעזב מטיפה טפין של סם-מרפא לתוך נפשות הנפרדים והם נושאים בלבם את חזון היום שבו יתאחדו שוב.

אבל אם נגזר על אדם להיפרד מנפש קרובה לו שמתה, איכה ישא יגון הפרידה? מה יעשה לבדו בעולם הזה, הוא הקשור בכל נימי נפשו לנפש האהובה, חמדת-חייו? האיש הרואה את עצמו כחלק מן המשפחה, כאבר אחד מן הגוף, איכה ישא לבדו את משא חייו ובדידותו? ואיך עול-חיי אשא לבדי, הוי רעיתי" — שואל המשורר האלמן. אבל לא רק לעצמו ידאג ומבדידותו יפחד. יש פחד אחר מטריף את הדעת: "ואיך לרקב תותן גוויה זכה, יפה?"

ויש עוד דאגה אחת, המחשיכה את אור היום: "ומה לבנו אגיד ביום יתום?"

פה ידכאנו לא רק יגון היחיד על המוות. פה יכריענו וידפירנו העצב של כליון, כליון המשפחה — אלמנות ויתום — כליון היופי ורקבנו באדמה. כל יקר החיים נרמס ברגל, כל תפארת-החלומות כבה וחולפת. פה מדבר הכאב על קוצר-היד ועל חוסר-הישע של האדם, שברגע האכזר ביותר בחייו אין מציל ואין מושיע ("ואין רחמי אב ואין תפילת אם שוב יוכלו הקימה"). פה נופל שדוד לא רק המת, כי אם גם החי, היודע שגם הוא הולך למות, ומותו החל זה עתה עם מות אהובת-נפשו. בנסוע הארון של המתה, המובלת לקבורה, יודע בעלה המלווה אותה, שעצם הדופק של החיים נעשה רופף, וחלל בטחונם והורגש רפיונם.

ב"פרחי-המוות" הגיע גינצבורג לשקיפות-ראייה ולבהירות-ביטוי שלא ידע קודם לכן. ואין פלא בדבר: לפני עיניו הורם המסך, ועיניו הציצו וראו את הנעשה מאחורי הפרגוד.

והצצה זו וראייה זו הפגיעוהו ופצעוהו ללא-הירפא. המוות, שהיה לו דמות שירית, נהפך לדמות ממשית מאוד. צפרניו ננעצו בישותו ונחרתו בחייו. האיש, שהיה תמיד נאמן למקורו ולמולדתו, לבני-ביתו ולמשפחתו, לא האריך ימים על אדמות.

ובעוד הוא שר את שירת האהבה והמוות לקחו המוות והעלהו לתוך ספינת-הכסף של "רחל-נפשו".

על שירתו של א. ש. שורץ

א

אברהם שמואל שווארץ הוא אחד הראשונים במשפחת המשוררים העברים באמריקה.

מתנו השירי, אף פי לא רב הוא בכמות, לא מעט הוא באיכות. יש בו מן החותם הנאמן של שירת-אמת.

שווארץ מיעט לכתוב, משום שהוא מאותם המשוררים המרגישים בחשיבותה של השורה הבודדת בשיר. הוא מעולם לא מילל, כי המלה השירית היא לו ערך יקר מאוד. הוא מרגיש בכבודה ובמשקלה. היא לו לא רק אמצעי, כי אם גם מטרה. היא תמצית של מושג, בבואה של עולם, ובצרוף המבורך של המלים והניבים, המשפטים והשורות טמון סוד השגת העולם, הגלוי והנסתר כאחד.

שווארץ הוא יהודי שומר אמונים לערכי-הקדושה של האומה, החי באווירת-המסורת שלנו, החש בכל נענוע של נשמת-ישראל, המרגיש בכל זעזוע של לבי-העם, והספרות, שמקורה וראשיתה בתנ"ך, אינה לו דבר של שעשוע רוחני, כי אם עבודת-קודש, כתפילת-לב, כחזון-נפש.

תנ"ך-הפיס, שעליו הוא שר בשירו הקטן והמרופז — והקרוי באותו שם: "תנ"ך-פיס" — אינו לו רק ספר שהוא נושא בכיסו ומוציאו מפעם לפעם משם, הוא ספר חייו, הוא מולדתו הרוחנית אשר ממנה ישאב כח וחיות. כל דף בספר זה הוא יפה-נוף לו, "כל חזון — שמש קטנה", והוא המרפא את פצעיו כל פעם שהעת תוקעת רמחה בו. ממנו ומתוכו, בעוזו ובנעמו, צמחו כנפי אור לו ובכוחו ובזכותו התרומם מ"ביצות זרועות לענה" אל "גבעת-יה שאננה". ספר-ספרים זה רומם את האדם היחיד מישראל, נתן בלבו אור וחיים, אמת ויופי. אבל לא